

Antopäivä: 23.6.2022	Voimaantulopäivä: 23.6.2022	Voimassa: 31.12.2026 saakka
Lainsäädäntö, johon ohje perustuu: Ohje pohjautuu raideliikennelain (1302/2018) 80 §:ään sellaisena kuin sitä on muutettu lailla 476/2022 sekä hallituksen esitykseen HE 57/2022vp.		
Muutostiedot: -		

Ohje OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston käyttämisestä Suomen sisäisessä rautatieliikenteessä

1	Johdanto.....	1
2	Päivitä turvallisuusjohtamisjärjestelmä ja huolehdi riskienhallinnasta	2
3	Ilmoita käyttämästäsi kalustosta	2
4	Varmista tyyppihyväksyntä ja käyttöönottolupa.....	3
5	Huolehdi kaluston kunnossapidosta.....	3
6	Tee suunnitelma EU-vaatimustenmukaisen kaluston hankkimisesta	4
7	Huomioi Traficomien valvontamahdollisuudet.....	5

1 Johdanto

Raideliikennelain muutoksella (476/2022) mahdollistettiin OSJD/GOST-standardin mukaisen kansainvälisen liikenteen kaluston (jäljempänä OSJD/GOST-standardin mukainen kalusto) osittainen käyttö Suomen sisäisissä kuljetuksissa. Lakimuutos on määräaikainen ja poikkeussääntely on voimassa 31.12.2026 saakka. Muutos koskee OSJD-alueelle rekisteröityjä puutavara- ja säiliökuljetuksiin tarkoitettuja kalustoyksiköitä - muihin kalustotyyppiin lakimuutos ei vaikuta.

Puutavara- ja kemikaalikuljetuksiin tarkoitettuja kansainvälisen liikenteen vaunuja voidaan käyttää Suomen sisäisissä kuljetuksissa, jos kalustoyksikön omistaja on:

- Suomessa toimiva yritys tai yhteisö
- Suomessa toimivan yrityksen kokonaan omistama kolmannessa maassa toimiva tytäryritys taikka
- Suomessa toimiva lastinantaja on tehnyt pitkäaikaisen vuokrasopimuksen Euroopan talousalueelle sijoittuneen vaunukaluston omistajan kanssa kaluston käytöstä.

Pitkäaikaiseen vuokrasopimukseen ei kohdistu tarkkoja pituusvaatimuksia vaan lastinantajan (esim. metsäteollisuuden yritys) ja vaunukaluston omistajan harkittavaksi jää kaluston vuokrasopimuksen riittävän pituuden arvioiminen ja sen selvittäminen, voidaanko kalustoa käyttää Suomessa niin kauan, että se kannattaa ottaa maan sisäisissä kuljetuksissa käyttöön.

Lakimuutoksessa käytetään termiä rautatieyrittäjä liikenteenharjoittajasta säädettäessä. Myös muut raideliikenteen harjoittajat voivat osallistua tässä ohjeessa tarkoitettuihin kuljetuksiin turvallisuustodistuksensa ja -johtamisjärjestelmänsä mukaisesti etenkin yksityisraiteilla ja tehdasalueilla. Tästä johtuen ohjeessa käytetään rinnakkain termejä rautatieyrittäjä ja rautatieliikenteen harjoittaja.

Liikenne- ja viestintäministeriö selvittää parhaillaan lakimuutokseen liittyen, mitä muutoksia tarvitaan vielä VAK-lainsäädäntöön. Tästä johtuen ohjeessa ei ole erikseen huomioitu VAK-säiliöiden kuljetukseen tai VAK-lainsäädäntöön liittyviä kysymyksiä.

2 Päivitä turvallisuusjohtamisjärjestelmä ja huolehdi riskienhallinnasta

Jos rautatieyrittäjä tai rautatieliikenteen harjoittaja on aikeissa alkaa käyttää kuljetukseensa OSJD/GOST-standardin mukaista kalustoa, sen tulee päivittää ko. kaluston hyödynämistä ja kunnossapitoa koskevat toimintamallit turvallisuusjohtamisjärjestelmänsä ennen kaluston käytön aloittamista.

Jos OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston käytöllä on merkittävä rooli rautatieyrittäjän tai rautatieliikenteen harjoittajan toiminnassa - eli se muuttaa oleellisesti joko harjoitetun toiminnan luonnetta tai laajuutta - toimijan tulee myös hakea muutosta turvallisuustodistukseen Liikenne- ja viestintävirastolle.

Ks. lisätietoja turvallisuustodistuksen hakemisesta/päivittämisestä: <https://www.traficom.fi/fi/asioi-kanssamme/rautatieliikenteen-harjoittajan-turvallisuustodistus>.

Rautatieyrittäjän ja rautatieliikenteen harjoittajan tulee myös huomioida OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston muuttunut käyttö riskienhallinnassaan ja tehdä riittävät riskienhallintatoimenpiteet.

3 Ilmoita käyttämästäsi kalustosta

Kalustoyksikön omistajan tai Suomessa toimivan lastinantajan tulee ilmoittaa kaluston omistus- ja vuokrausjärjestelyistä Liikenne- ja viestintävirastolle.

Ilmoitukset tulee toimittaa virastolle sähköpostitse osoitteeseen rautatiekalusto@traficom.fi.

Ilmoituksessa tulee täsmentää seuraavat seikat:

- Kalustoyksikön omistaja
- Suomessa toimiva lastinantaja
- Kalustoyksiköt, joita ilmoitus koskee
- Kalustoyksiköiden tyypit ja/tai mallit
- Kalustoyksiköiden seuraavat huoltopäivämäärät
- Rautatieyrittäjä/yritykset, joita lastinantaja tulee käyttämään ja joka kaluston kunnossapidosta tulee vastaamaan
- Ilmoittajan yhteystiedot (nimi, puhelinnumero, sähköposti)

Ilmoitus kalustosta olisi hyvä tehdä ennen kalustoyksiköiden käyttöönottoa Suomen sisäisessä liikenteessä tai viimeistään heti sen jälkeen.

4 Varmista tyyppihyväksyntä ja käyttöönottolupa

Suomessa olevat tai Suomessa käyneet OSJD/GOST-standardin mukaiset kalustot ovat tyyppihyväksytyjä ja ovat saaneet kertaluontoisen käyttöönottoluvan silloin, kun ne ovat saapuneet Suomeen. Kertaluontoinen käyttöönottolupa kuitenkin raukeaa, kun vaunu poistuu Suomesta.

Samaa hyväksytyä vaunutyyppiä olevilla vaunuille myönnetään käyttöönottolupa automaattisesti aina vaunun tullessa Suomeen. Ko. kalustoyksiköitä voidaan käyttää 23.6.2022 voimaan tulleen lakimuutoksen mukaisesti myös Suomen sisäisessä liikenteessä kalustoyksiköiden aiemmin saadun käyttöönottoluvan voimin. Näille kalustoyksiköille ei näin ollen tarvitse hakea EU:n markkinoillesaattamislupaa.

Jos kyseessä on uusi vaunutyyppi, sille on ensin haettava Traficomista kertaluonteisen käyttöönottoluvan mahdollistava tyyppihyväksyntä normaalin menettelyn mukaisesti. Jos kalustoyksikkö käy kunnossapidossa Suomen rajojen ulkopuolella ja tehdyt huollot ja korjaukset ovat kunnossapidollisia, ei uutta tyyppihyväksyntää lähtökohtaisesti tarvita. Jos vaunun rakennetta tai keskeisiä komponentteja muutetaan, olisi hyvä olla yhteydessä Liikenne- ja viestintävirastoon tyyppihyväksyntätarpeen arvioimista varten. Samoin virastoon kannattaa hyvissä ajoin olla yhteydessä uuden käyttöönottoluvan saamisen edellytyksistä, jos kalustoa huolletaan Suomen ulkopuolella. Lisätietoja on hyvä kysyä hyvässä ajoin rautatiekalusto@traficom.fi -sähköpostiosoitteesta.

5 Huolehdi kaluston kunnossapidosta

Kalustoyksiköiden kunnossapidosta vastaa niitä kuljettava rautatieyrittäjä tai rautatieliikenteen harjoittaja, jonka tulee toimia tiiviissä yhteistyössä kaluston omistajan, kaluston vuokranneen kalustoyhtiön ja lastinantajan kanssa. On rautatieyrityksen päätettävissä, miten tuo kunnossapito käytännössä järjestetään ja miten siinä hyödynnetään esimerkiksi alihankintayrityksiä, mutta vastuu kunnossapidosta kuuluu rautatieyrityksille tai rautatieliikenteen harjoittajalle, kullekin niiden kuljettamien kuljetusten mukaisesti.

EU-sääntelyn vaatimuksia ei muutoksella uloteta OSJD/GOST kalustoyksiköiden kunnossapitoon, mistä johtuen kalustoa tulee huoltaa niihin kohdistuvien vaatimusten mukaisesti - on tärkeää huomata, että kunnossapitovaatimukset ja tavat poikkeavat EU-vaatimustenmukaisen kaluston kunnossapitovaatimuksista ja kunnossapitotavoista. Hyvään kunnossapitoon kuuluu kuitenkin aina kaluston kunnossapitohistorian ajantasaisuudesta ja oikeellisuudesta varmistuminen.

Käytännössä rautatieyritysten ja rautatieliikenteen harjoittajien tulee:

- selvittää operoimansa kaluston kunnossapitoa koskevat vaatimukset ja niihin vastaamisen tavat sekä tarvittaessa tehdä tarvittavat kunnossapitotoimenpiteet ennen kuin ne aloittavat kuljetukset kyseisellä kalustolla.
- varmistaa, että kalustoyksiköt vastaavat kyseistä kalustoa koskevia kunnossapitovaatimuksia ja ne huolletaan niihin kohdistuvien määräaika- ja/tai kilometrivaatimusten mukaisesti.
- tarvittaessa huolehtia kunnossapitotoimenpiteistä yhteistyössä ja sisällyttää määritetyt kunnossapitotoimenpiteet ja -menettelyt myös turvallisuusjohtamisjärjestelmäänsä.
- tehdä tiivistä yhteistyötä kaluston omistajan tai kaluston vuokranneen tahon kanssa, jotta rautatieyrityksellä on ajantasainen tieto kalustoyksiköiden kunnossapitoon liittyvistä määräaikaishuolloista.

Kalustoyksiköiden omistajien, lastinantajien ja mahdollisten kalustoyhtiöiden olisi hyvä tarkistaa Suomessa käytettävän kaluston huolto- ja varaosatilanteet.

Kalustoyksiköiden kunnossapitoa järjestettäessä on huomioitava, että OSJD/GOST-standardin mukaiselta kalustolta edellytetään laajempaa määräaikaishuoltoa vaunumallikohdaisesti kilometri- ja/tai aikapohjaisesti. Nämä määräaikaishuollot on jatkossakin tehtävä OSJD-jäsenvaltiossa sertifioidussa kunnossapitoyksikössä. Sen sijaan kansainvälisen liikenteen kaluston pienimuotoinen huolto, eli esimerkiksi telien ja pyöräkertojen kunnan varmistamiseen liittyviä huoltotehtävät, voidaan mahdollisuuksien mukaan hoitaa suomalaisilla varikoilla. Näitä pienimuotoisia kaluston turvalliseen käyttöön liittyviä huoltotoimenpiteitä on tehty OSJD/GOST-standardin mukaisille kalustoyksiköille kansainvälisen kuljetuksen yhteydessä, jos kalustoyksiköille on Suomessa tapahtuvan liikennöinnin yhteydessä ollut välttämätöntä tehdä akuuttia huoltoa tai korjausta vaativia toimenpiteitä ennen kaluston palauttamista takaisin OSJD-jäsenvaltioon.

Kalustoyksikön omistajan tai kalustoyksikön vuokrauksesta vastaavan lastinantajan tulee yhteistyössä rautatieyritysten ja rautatieliikenteen harjoittajien kanssa huolehtia kalustoyksiköiden pienimuotoisen huollon järjestämisestä Suomessa. Lisäksi niiden tulee huolehtia siitä, että kalustoyksiköt toimitetaan OSJD-jäsenvaltioon takaisin viimeistään silloin, kun kalustoyksikköön tarvitaan määräaikaishuolto tai muita sellaisia mittavia kunnossapitotoimenpiteitä, joita voidaan tehdä vain OSJD-jäsenvaltiossa sertifioidussa kunnossapitoyksikössä, ellei Suomeen saada perustettua kunnossapitoa varten sertifioituja kunnossapitoyksiköitä. Samoin jos OSJD/GOST-standardin mukaisen kalustoyksikön määräaikaishuolto tulee vastaan ennen vuoden 2026 loppua tai kalustoyksikölle pitäisi tehdä muu sellainen korjaustyö tai varaosien vaihtaminen, jota ei voi tehdä Suomessa tai jota varten Suomeen ei saada perustettua OSJD-jäsenvaltiossa sertifioituja kunnossapitoyksiköitä, kalustoyksikkö on joko toimitettava OSJD-jäsenvaltioon huollettavaksi tai jos se ei ole mahdollista, sen käytöstä tulee luopua.

6 Tee suunnitelma EU-vaatimustenmukaisen kaluston hankkimisesta

Lakimuutos pohjautuu tarpeeseen varmistaa metsä- ja kemianteollisuuden tavaraliikenteen kuljetukset äkillisesti muuttuneessa tilanteessa. Lakimuutos on kuitenkin vain määräaikaaisesti vuoden 2026 loppuun voimassa ja lähtee siitä, että ne yritykset, jotka nyt saavat kuljetukset hoidettua OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston turvin, käynnistävät EU-tyyppihyväksyntävaatimukset täyttävän kaluston hankinnat mahdollisimman pian. OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston käytön mahdollistavasta poikkeusmenettelystä luovutaan viimeistään vuoden 2026 lopussa, mahdollisesti jo aikaisemmin. Myös liikenne- ja viestintävaliokunta korosti mietinnössään LIVM 6/2022 vp OSJD/GOST-standardin mukaisen vaunukaluston käyttöä Suomen sisäisissä kuljetuksissa koskevan sääntelyn ja järjestelyn väliaikaisuutta ja totesi, että teollisuuden vaunukalustotarpeet tulee mahdollisimman pian ja viimeistään lakimuutoksen voimassa olon päättymiseen mennessä pystyä täyttämään EU-standardien mukaisella vaunukalustolla.

Liikenne- ja viestintävirasto suosittelee OSJD/GOST-standardin mukaista kalustoa käyttönottaville yrityksille selkeän suunnitelman laatimista siitä, miten ne lähtevät korvaamaan nyt käyttöön otettavia OSJD/GOST-standardin mukaista kalustoa toiminnassaan. Uusien kalustoyksiköiden hankkiminen kestää keskimäärin useampia vuosia, mistä johdetaan suunnitelmat korvaavan kaluston hankkimisesta on hyvä käynnistää mahdollisimman pian.

7 Huomioi Traficomin valvontamahdollisuudet

Liikenne- ja viestintäviraston rautatiejärjestelmän turvallisuuden ja yhteentoimivuuden valvonta ulottuu myös Venäjän liikenteen kaluston käyttöön. Virasto valvoo OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston käyttöä ja kunnossapitoa lähtökohtaisesti muun valvontansa osana: selvittämällä, ovatko rautatieyritykset ja rautatieliikenteen harjoittajat päivittäneet turvallisuusjohtamisjärjestelmänsä vaadituin tavoin, noudattavatko ne päivitettyjä toimintaohjeitaan ja pidetäänkö kalustoyksiköitä kunnossa vaadituin tavoin. Tarvittaessa virasto voi kohdistaa OSJD/GOST-standardin mukaiseen kalustoon myös muita valvontatoimenpiteitä.

OSJD/GOST-standardin mukaisen kaluston seurataan myös Liikenne- ja viestintäministeriön asettamassa seurantaryhmässä, jolla on tarvittaessa mahdollisuus esittää myös muutoksia nyt käyttöönotettavaan toimintamalliin.